

Список використаних джерел

1. Бенхабیب С. Притязання культури. Рівенство і різноманітність в глобальну еру / С. Бенхабیب / пер. с англ.; под ред. В. Л. Іноземцева. – М.: Логос, 2003. – 350 с.
2. Зарецькі Е. Народження ідентичності політики в 1960–ті роки: Психоаналіз і поділ на громадське й приватне / Е. Зарецькі // Глобальні модерності. – К.: Ніка–Центр, 2008. – С.339–360.
3. Кастельс М. Могушество самобитності / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе: антология; под ред. В. Л. Іноземцева. – М.: Academia, 1999. – С.292–308.
4. Муфф Ш. Політика і політичне / Ш. Муфф // Політико–філософський ежегодник. – М.: ИФ РАН, 2008. – С.88–102.
5. Пелагеша Н. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. – К.: НІСД, 2008. – 288 с.
6. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» / Чарльз Тейлор; пер. з англ. Р. Й. Димерця. – К.: Альтерпрес, 2004. – 172 с.
7. Тернборн Г. Мультикультурні общества / Г. Тернборн // Социологическое обозрение. – 2001. – Т.1. – №1. – С.50–67.
8. Calhoun C. Social theory and the politics of identity / ed. by Calhoun C. – Oxford; Blackwell, 1994. – P.9–36.
9. Connolly W. E. Identity / Difference: Democratic negotiations of political paradox / W. E. Connolly. – Ithaca: Cornell univ. press, 1991. – 280 p.
10. Eisenberg A. Identity Politics in the Public Realm / A. Eisenberg, W. Kymlicka. – Vancouver: UBC Press, 2011. – 293 p.
11. Fraser N. Rethinking Recognition / N. Fraser // New Left Review 3. May Jun 2000 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://newleftreview.org/II/3/nancy-fraser-rethinking-recognition>
12. Melucci A. Challenging Codes: Collective Action in the Information Age / A. Melucci. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 441 p.

References

1. Benhabib S. Prityazaniya kultury. Ravenstvo i raznootbrazie v globalnuyu eru / S. Benhabib / per. s angl.; pod red. V. L. Inozemtseva. – M.: Logos, 2003. – 350 s.
2. Zaretski E. Narodzhennia identychnisnoi polityky v 1960–ti roky: Psykhoanaliz i podil na hromadske i pryvatne / E. Zaretski // Hlobalni modernosti. – K.: Nika–Tsentr, 2008. – S.339–360.
3. Kastels M. Moguschestvo samobytnosti / M. Kastels // Novaya postindustrialnaya volna na Zapade: antologiya; pod red. V. L. Inozemtseva. – M.: Academia, 1999. – S.292–308.
4. Muff Sh. Politika i politicheskoe / Sh. Muff // Politiko–filosofskiy ezhegodnik. – M.: IF RAN, 2008. – S.88–102.
5. Pelahesha N. Ukraina u smyslovykh viinakh postmodernu: transformatsiia ukrainskoi natsionalnoi identychnosti v umovakh hlobalizatsii. – K.: NISD, 2008. – 288 s.
6. Teilor Ch. Multykulturalizm i «polityka vyznannia» / Charlz Teilor; per. z anhl. R. I. Dymertsia. – K.: Alterpres, 2004. – 172 s.
7. Ternborn G. Multikulturnye obschestva / G. Ternborn // Sotsiologicheskoe obozrenie. – 2001. – T.1. – №1. – S.50–67.
8. Calhoun C. Social theory and the politics of identity / C. Calhoun // Social theory and the politics of identity / ed. by Calhoun C. – Oxford; Blackwell, 1994. – P.9–36.
9. Connolly W. E. Identity / Difference: Democratic negotiations of political paradox / W. E. Connolly. – Ithaca: Cornell univ. press, 1991. – 280 p.
10. Eisenberg A. Identity Politics in the Public Realm / A. Eisenberg, W. Kymlicka. – Vancouver: UBC Press, 2011. – 293 p.
11. Fraser N. Rethinking Recognition / N. Fraser // New Left Review 3. May Jun 2000 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://newleftreview.org/II/3/nancy-fraser-rethinking-recognition>
12. Melucci A. Challenging Codes: Collective Action in the Information Age / A. Melucci. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 441 p.

Uhryn L. Y., PhD in Political Science, assistant professor, doctoral student of the Department of Theory and History of Political Science at Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), uhryn_l@ukr.net

Identity politics: theoretical foundations for understanding

The theoretical aspects of identity politics in political science discourse are investigated. It is found out that the policy of identity arises in multicultural societies. It's also stated that this policy is interpreted as minority groups struggle for recognition of their uniqueness, as a politics of differences from the dominant cultural values and

norms, and it reflects the aspirations of the oppressed or marginalized groups (racial, gender, ethnic, etc.) to public recognition and affirmation of particular identities (the politics of recognition). The theories of multiculturalism, feminism, new social movements have become the theoretical basis for this interpretation. The spreading of constructivism methodology in social sciences and the criticism of multiculturalism have caused the interpretation of identity politics not only as a struggle for the identity of groups, but also as a purposeful activity of modern states with the aim of integrating these groups, promoting solidarity and trust, forming a coherent picture of the political community.

Keywords: macroidentity, identity politics, the politics of differences, the politics of recognition, multiculturalism, constructivism.

Uhrin L. Y., кандидат политических наук, доцент, докторант кафедры теории и истории политической науки, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), uhryn_l@ukr.net

Політика ідентичності: теоретичні основи осмислення

Исследованы теоретические аспекты политики идентичности в политологическом дискурсе. Выяснено, что политика идентичности возникает в мультикультурных обществах и интерпретируется как борьба меньшинств за признание их уникальности, как политика отличий от доминирующих культурных ценностей и норм, и отражает притязания угнетенных или маргинализованных групп (расовых, гендерных, этнических и др.) на публичное признание и утверждение партикулярных идентичностей (политика признания). Теоретической основой такой интерпретации стали теории мультикультурализма, феминизма, новых социальных движений. Распространение конструктивистской методологии в социальных науках, критика мультикультурализма обусловила интерпретацию политики идентичности не только как борьбу за идентичность групп, но и как целенаправленную деятельность современных государств с целью интеграции этих групп, поощрения солидарности и доверия, формирование согласованного представления о политической солидарности.

Ключевые слова: макроидентичность, политика идентичности, политика различий, политика признания, мультикультурализм, конструктивизм.

* * *

УДК 316.334.3:329

Хомін І. С.,
аспірантка кафедри теорії та історії політичної науки, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), irynekostiv@mail.ru

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ МІЖПАРТІЙНИХ ВЗАЄМОДІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

Акцентується увага на відмінності міжпартійних взаємодій у транзитивних суспільствах, та консолідованих демократіях. Адже, процеси трансформації суттєво впливають, дуже часто і визначають основні напрями міжпартійних взаємодій.

Ключові слова: консолідація суспільства, транзитивність, політична партія, партійна система, принципи міжпартійної взаємодії.

В період трансформації партійна система зазнає змін як у кількісному, так і у якісному вимірах. Міжпартійна взаємодія стала однією з системних ознак партійного життя в трансформаційних суспільствах. У контексті політичних трансформаційних процесів зрозумілим стало зростання значення партій як провідників політичної консолідації демократичних систем. Політичні партії відіграють важливу роль у вирішенні питань консолідації влади, інтеграції еліти та всього суспільства навколо демократичних цінностей і демократичних процедур політичного узгодження і прийняття рішень. Всі ці процеси не можуть обходитись без комунікації між політичними партіями.

В Українському суспільстві, як трансформаційному, є відсутня структурованість політичного процесу та інтеграції серед його учасників, а причиною цього є відсутність у суспільстві єдиної політичної комунікаційної системи. Однією з ознак політичної трансформації є розширення кількості учасників політичного життя, що

зумовлює процес інституалізації політичних акторів і взаємодію між ними: конкуренцію у боротьбі за політичну владу, а також процес узгодження, пошуку компромісу між програмними вимогами політичних партій у разі неможливості безпосереднього втілення проголошених вимог.

Актуальність дослідження проблем взаємодії політичних партій пов'язана, насамперед, із пошуком шляхів досягнення політичного і громадянського порозуміння, подолання кризи у відносинах між основними суб'єктами політичного процесу.

В Україні проблема міжпартійних взаємодій у перехідний період недостатньо досліджена в науковій літературі. Більшість дослідників займається вивченням політичних партій, партійних систем та різних аспектів їх функціонування (М. Дюверже, Дж. Сарторі, С. Ліпсет, К. Джанда, К. фон Байме, Ж. Л. Кермонн, Ю. Шведа, І. Поліщук, А. Романюк, В. Ковальчук, М. Примуш, К. Гаджиєв, В. Агеев, Ю. Гамбаров, Т. Шмачкова, С. Вятр та ін.). Незважаючи на це, в сучасній літературі не сформувався єдиний підхід до розуміння сутності та ознак політичних партій. Деякі аспекти політичної комунікації, зокрема політичної комунікації в парламенті вивчають Ю. Ганжуrow, І. Підлуська, М. Грачев, М. Вершинін. Міжпартійну комунікацію в контексті теми «Україна–НАТО» досліджує О. Шиманова. У роботах Д. Растоу, Дж. Каллберга, Дж. Хіглі і Я. Пакульські, Д. Лінца, А. Степана, Г. О'Доннелла, Ф. Шміттєра, С. Гантінгтона, А. Пшеворського висвітлюються проблеми консолідації та інституалізації партійної системи, процес вироблення спільних норм і процедур політичної комунікації партій у перехідний період.

Проаналізувавши міжпартійні взаємодії у трансформаційних суспільствах через методологічні принципи транзитивної теорії, теорії неінституалізму та комунікаційної теорії, ми спробували вивести принципи, що притаманні взаємодіям партій у перехідних суспільствах. До основних принципів міжпартійних взаємодій у транзитних суспільствах ми відносимо:

Принцип взаємозалежності політичних партій та автономності їх дій. В умовах демократизації зростає кількість політичних партій та їх роль у трансформаційних процесах. В цих умовах політичні партії здійснюють різні форми взаємодії між собою. В процесі переходу до демократії політичні партії повинні скеровувати свою взаємодію на шлях створення: чесної співпраці (наприклад в парламентській діяльності); чесної партійної конкуренції (наприклад при виборчій кампанії); формування справедливих умов протистояння. Всі ці процеси міжпартійних взаємодій і визначаються взаємозалежністю політичних партій в умовах трансформацій. Але, нестабільність політичних процесів у суспільствах, що трансформуються створює умови, котрі сприяють недотриманню демократичних норм в міжпартійних взаємодіях. Взаємозалежність політичних партій полягає в тому, що при створенні політична партія для того щоб змогти ефективно виконувати свої функції змушені взаємодіяти з іншими політичними партіями.

Як зазначає З. Нейманн найбільш загальною функцією політичних партій є посередництво між народом та державною владою [1]. Аби здійснювати це посередництво політичні партії на політичному полі виступають як взаємозалежні політичні актори. Проте, часто політичні

партії в транзитних суспільствах, виступають як автономні політичні актори.

Принцип домінування конкуренції у процесах міжпартійних взаємодій. Міжпартійні взаємодії первинно є змагальними, адже кожна партія об'єктивно висловлює партикулярні інтереси та позиції. Змагальність політичних партій є принципом демократії, проте вона не виключає її збалансованість кооперативними формами взаємодій, тобто співпраці на основі спільності інтересів, ідеологічних та ціннісних засад. Наявна політична змагальність здебільшого інституалізована в конкурентному перерозподілі державної та комунальної власності у системі «капіталізму родичів і друзів» [7, с. 11]. У змагальному середовищі політичні партії взаємодіють між собою. В трансформаційних суспільствах ця взаємодія частіше виявляється у вигляді конкуренції аніж співпраці. З огляду на це, можна стверджувати, що конкуренція та конфліктність домінують над кооперативністю в процесах міжпартійних взаємодій.

Конкуренція політичних партій буде ефективною тоді, коли політичні партії, як конфліктуючі сторони, почнуть взаємно приймати політичні формальні правила гри, які будуть становити основу збереження їхніх відносин.

Принцип домінування неформальних домовленостей між політичними партіями. У перехідних суспільствах політичні партії у взаємодії між собою використовують різні принципи. В умовах трансформації, незалежно від того, чи співпрацюють партії чи ця взаємодія відбувається в процесі конкуренції вона може здійснюватися на двох рівнях – формальному і неформальному. Так як трансформаційне суспільство ще не має стійких, чітко визначених формальних правил, політичні партії часто вдаються до використання неформальних.

Однією з особливостей перехідних суспільств є застосування неформальних практик політичними партіями. Неформальні практики використовуються не тому що сформувались відповідні їм норми поведінки, а тому що надмірно ослаблені механізми, що стають перепорою для ненормативних дій. Політичні партії у перехідних суспільствах віддають перевагу неформальним правилам гри, адже у період трансформації у суспільстві ще немає традиційних і загальноприйнятих правил, які визнавали б усі політичні актори. Формальні комунікації відбуваються у відкритому просторі, вони опираються на артикульовані правила, регламентовані процедури узгодження інтересів та договорів. Виходячи на неформальний рівень комунікації політичні партії мають змогу не пояснювати свої дії та не обґрунтовувати прийняті ними рішення.

Принцип обмеженої співпраці. В транзитних суспільствах напруження в процесах конкуренції допомагає зняти міжпартійна співпраця. Вона скеровується на зміцнення демократичних та політичних інститутів. В перехідний період міжпартійна співпраця допомагає вирішенню питань щодо консолідації суспільних сил, досягнення компромісу щодо спрямувань соціально-політичного розвитку країни.

Багатопартійна система вважається найбільш демократичною, оскільки пропонує громадянам широкий вибір альтернатив, змушує партії у парламенті об'єднуватись, шукати компроміс, укладати угоди, бо жодна з них не може правити самостійно.

Принцип коаліційності діє за умов, коли жодна партія самостійно не може отримати підтримку більшості у парламенті для створення уряду. Він полягає в тому, що політичні партії знаходять спільні інтереси, що превалюють над вузькими груповими інтересами, й реалізують їх у процесі співпраці. Побудова коаліції може гарантувати стійкий успіх партії, оскільки в процесі побудови коаліції можна забезпечити не тільки найбільш ефективний план виборчої кампанії, а й узгодити перспективні стратегічні інтереси: чільну роль у коаліції, лідерство, ідеологію, політичний курс. Українському суспільству характерна проблемність у будівництві коаліцій, що спричиняється аморфністю інтересів політичних партій.

Принцип персоніфікації. Цей принцип розкривається через консолідацію партій навколо лідера (українському суспільству характерний лідерський тип партій). Дуже часто правила міжпартійних взаємодій носять конвенційний характер, тобто здійснюються через «пакт еліт». Такі угоди, укладені між основними елітними суб'єктами політичного процесу, можуть містити як домовленості щодо загальних цілей і векторів розвитку і реформування всіх сфер суспільного життя, так і визначати конкретні процедури й форми елітної взаємодії. А. Пшеворський виокремлює три основні групи пактів: пакти, що стосуються розподілу урядових структур незалежно від результатів виборів; пакти, що визначають основні політичні орієнтації; пакти, що нейтралізують політичних аутсайдерів. Якщо пакт ґрунтується на компромісних міжелітних відносинах та домовленостях пов'язаних з основними нормами та процедурами політичної діяльності, то його можна назвати ефективним шляхом до демократизації. Але, дуже часто пактування несе загрозу змови політичної еліти, що гальмує процес демократизації та обмежує політичну конкуренцію.

В наукових публікаціях все частіше йдеться про необхідність консенсусної демократії як особливого типу політичної культури, котра змушує політичних діячів домовлятися, шукати ефективних компромісів, шляхів конструктивної співпраці з усіма політичними силами, створення «вирішальної меншості» і забезпечення її активної участі в управлінні [6, с. 40]. Сьогодні істотно назріла потреба інституціалізації правил гри, інституції якої були б спроможні забезпечити внутрішньоелітний консенсус.

Принцип ситуаційності. Політичні партії у перехідних суспільствах не завжди об'єднуються на основі соціальної бази та електоральної підтримки, через що багато партій постають як проекти для проходження у владу тих чи інших олігархічних груп, які стають їхнім селектором. Те, що політичні партії не мають достатньої підтримки серед населення стає причиною того, що вони підпорядковуються олігархії.

Електоральна обмеженість політичних партій є однією з проблем трансформаційного суспільства. Дуже часто політичні партії створюються під «бізнес замовлення», що сприяє їхньому подрібненню та розмаїттю. Політичні партії не орієнтуються на реальне соціальне замовлення, не формують свої передвиборчі програми згідно соціальними потребами. Ці чинники понижують рівень електоральної підтримки партій. Що, в свою чергу, і спонукає партії до використання нечесних правил гри в передвиборчий період. Доки політичні партії не зрозуміють того, що підтримку потрібно шукати

у виборців, а не у адміністративно-фінансових ресурсів, їх успіх буде залежити від «нечистих» правил боротьби. В процесі чесної демократичної конкуренції політичні партії повинні змагатися за підтримку виборців.

Принцип домінування прагматизму над ідеологією і ціннісними орієнтаціями. Цінності справедливості, свободи та солідарності з різною мірою інтерпретації присутні в програмних документах всіх парламентських партій та блоків. На сьогодні, українським політичним партіям характерна ідеологічна строкатість їхніх програмних документів. В перехідних суспільствах політичні ідеї викладені в партійних програмах часто не збігаються з практичною діяльністю політичних партій. Перетворення, що відбуваються, не знаходять належного відгуку в свідомості більшості людей, не викликають у них відповідної трансформації системи цінностей і моделей поведінки. На сьогодні результати трансформації суспільної свідомості не сприяють побудові єдиної нації, а це негативно позначається на перебігу соціальних і політичних перетворень. Не врегульовані і не визначені технології заміщення старих соціальних цінностей і соціальних норм новими. Визначення цілей, методів, засобів, об'єктів та суб'єктів суспільних змін має відбиватися у програмах політичних партій, що є основою їх виборчої діяльності та роботи в органах влади, зокрема в парламенті [2, с. 34]. Це підтверджує роль партій у формуванні тих політичних ціннісних орієнтацій на основі яких і будуть здійснюватися трансформаційні процеси.

Політичні партії у перехідних суспільствах виникають як демократичний інститут, який має взяти на себе відповідальність за процес формування нової системи принципів, цінностей, орієнтирів та критеріїв управління, а відтак – нових моделей управлінської діяльності і взаємодії. Політичні партії, як інститути спрямовані на зміну режиму, у перехідних суспільствах у своїх документах повинні відобразити цілі, методи та засоби демократичного розвитку.

Перехідним суспільствам властиве певне протиріччя системи цінностей. Цінності як традиції, що залишилися з попереднього режиму перебувають в конкуренції з демократичними цінностями. Тобто, існує протиріччя між демократичним ідеалом та реальними темпами і масштабами демократизації. Це породжує певні стимули до того, щоб будь-якими засобами прискорити процес демократичного відновлення, в тому числі і засобами з добре засвоєних попереднього режиму.

Принцип домінування корпоративних інтересів у міжпартійних взаємодіях. Українські політичні партії віддають перевагу формальному підходу щодо розробки та реалізації програмних документів. Результатом цього є невідповідність між заявленими програмними зобов'язаннями та практичною діяльністю. За оцінками експертів Центру Разумкова, зробленими перед парламентськими виборами 2002 р., «ідеологічні чинники створення партій... суттєво поступаються за своїм впливом адміністративним, бізнесовим і суб'єктивним чинникам», а серед зареєстрованих на той час партій створені не на підставі ідеологічного чинника становили більшість [5, с. 23–25].

Більшість українських партіологів, серед яких Д. Арабаджиев, С. Бабій, В. Базів, Л. Дунаєва, Б. Козак, В. Журавський, пов'язують виникнення політичних партій

як масових політичних організацій в новітній Україні з чітким ідеологічним розмежуванням, що утворилося в суспільстві. Подальший хід ідеологічної та політичної ідентифікації багато в чому залежатиме від інтенсивності міжпартійної полеміки, яка дозволить здійснити чітке політичне розмежування. В умовах нестабільної соціальної структури суспільства та вироблення взаємоперехресних соціальних зв'язків складно досягти адекватної агрегації і вертикальної репрезентації стійких колективних інтересів, а відтак й існування ідеологічних партій як релевантних політичних сил [4, с. 73–75]. В українському суспільстві ще триває процес становлення єдиної універсальної ціннісно–нормативної системи, що є основою для агрегації та репрезентації колективних інтересів, на яку може спиратися ідеологічна артикуляція політичних партій.

Вказуючи на важливість програмування на базі ідеологічних принципів, німецький дослідник ідеологій та партійної політики, колишній директор з досліджень Фонду Конрада Аденауера, Ганс–Йоахім Феєн зазначає, що партія мусить розробити власний, тільки їй притаманний профіль, який чітко відрізняв би її від усіх інших партій. Ця спроможність є результатом програмної роботи. Програмна робота, якою нехтують багато політичних партій, є серцевиною партійної діяльності. За допомогою своєї програми партія самовизначається і визначає своє місце, свої позиції в державі та суспільстві. В програмі принципів формулюються базові цінності, іншими словами, визначається політична антропологія, а на цій основі розробляється загальна політична концепція побудови держави, суспільства та економіки [8].

Трансформації українського суспільства вимагають створення необхідних політико–правових умов утвердження демократичних цінностей у суспільстві. Для цього потрібні й трансформації ідеологічної складової політичної системи.

Саме партії є тими акторами, що пропонують альтернативні шляхи суспільно–політичного розвитку, економічного розвитку, і від адекватності їхніх програмних ідейно–теоретичних засад потребам окремих соціальних верств і суспільства в цілому багато в чому залежить рівень розвитку країни.

Дослідження принципів міжпартійних взаємодій у перехідних суспільствах показує незавершення інституціоналізації міжпартійних взаємодій. Немає чітко визначених норм та правил міжпартійних взаємодій на законодавчому рівнях. Це суттєво впливає на процеси демократизації та гальмує консолідацію демократії.

Для перехідних суспільств характерні ознаки політичного плюралізму, що є основою для збільшення кількості політичних партій. Особливу роль у підтримці відносин між ними процедурні інституції – дискусії, переговори та інші форми, які характеризують взаємодії як діалог, в ході якого досягається партнерська міжпартійна взаємодія. Ефективність міжпартійних взаємодій залежить від взаємозалежності політичних партій, а не лише від конфліктності. Тому потрібно створювати механізм, котрий забезпечуватиме міжпартійні взаємодії.

У процесі демократизації необхідними є умови відкритості, орієнтації на співробітництво підпорядкування діяльності політичних партій загальнонаціональним інтересам і цілям суспільного розвитку, публічність і раціональну регламентованість дій. Важливим

чинником формування демократичних форм партійної консолідації є вдосконалення інституційної сфери, в рамках якої здійснюється структурування міжпартійних відносин і зв'язків. Ступінь політичної інституціоналізації безпосередньо детермінується характером політичних процесів, якістю та змістом законів, які в поєднанні створюють своєрідну «політичну матрицю», частиною якої і є політична партія і під впливом розвитку якої перетворюється у політичний інститут [3, с. 208].

Отже, підсумовуючи, ми бачимо, що дослідження міжпартійних взаємодій у трансформаційних суспільствах та їх інституційних аспектів є актуальним, особливо з точки зору пострадянського простору. Виходячи з вищенаведених принципів ми бачимо, що майже в кожному принципі фігурує питання норм. Вплив норм на процеси міжпартійних взаємодій є важливим та його потрібно враховувати. Адже, якщо політичні партії в перехідному періоді будуть визначати формальні правила та застосовувати їх у процесах своєї взаємодії та діяльності, це буде сприяти та пришвидшить процес демократизації та консолідації демократії. А вихід політичними партіями на неформальний рівень взаємодій – гальмує процес демократизації. Що є притаманно для українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Neuman S. Modern Political parties. Approaches to Comparative Politics. – 1956. – 460 p.
2. Гонюкова Л. Вплив політичних партій на процеси суспільних трансформацій // Стратегічні пріоритети. – 2009. – №4 (13). – С.34–39.
3. Зеленько Г. Співвідношення процесів правової та політичної інституціоналізації політичних партій: Українська практика. Партійна система сучасної України: еволюція, тенденції та перспективи розвитку: матеріали міжнародної науково–практичної конференції. 24–25 листопада 2011. – К.: ІПІЕНД, 2012. – 588 с.
4. Конончук С. Г. Партійна система України: ідеологічний вимір / Світлана Конончук, Олег Ярош; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К.: Агентство «Україна», 2010. – 76 с.
5. Стан і тенденції розвитку багатопартійності в Україні: Аналітична доповідь Центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2001. – №12. – С.23–25.
6. Стьопін А. Українське суспільство і проблеми консенсусної демократії / А. Стьопін // Політичний менеджмент. – 2008. – №5. – С.36–43.
7. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно–політичного та соціально–економічного розвитку: монографія / за заг. ред. А. В. Єрмолаєва. – К.: НІСД, 2010. – 528 с.
8. Феєн Г.–Й. Розвиток партійних систем у посткомуністичних країнах ЄС. – 2007. – 15 с. // Сайт Представництва Фонду ім. Конрада Аденауера в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kas.de/wf/doc/kas_10201–544–13–30.pdf

References

1. Neuman S. Modern Political parties. Approaches to Comparative Politics. – 1956. – 460 p.
2. Gonjukova L. Vplyv politychnykh partij na procesy suspil'nykh transformacij // Strategichni priorytety. – 2009. – №4 (13). – S.34–39.
3. Zelen'ko G. Spivvidnoshennja procesiv pravovoi' ta politychnoi' instytucionalizacii' politychnykh partij: Ukraїn's'ka praktyka. Partijna sistema suchasnoi' Ukraїny: evolucija, tendencii' ta perspektivy rozvytku: materialy mizhnarodnoi' naukovy–praktychnoi' konferencii'. 24–25 lystopada 2011. – K.: IPIEND, 2012. – 588 s.
4. Kononchuk S. G. Partijna sistema Ukraїny: ideologichnyj vymir / Svitlana Kononchuk, Oleg Jarosh; Ukr. nezalezh. centr polit. doslidzh. – K.: Agentstvo «Ukraїna», 2010. – 76 s.
5. Stan i tendencii' rozvytku bagatopartijnosti v Ukraїni: Analitichna dopovid' Centru Razumkova // Nacional'na bezpeka i obrona. – 2001. – №12. – S.23–25.
6. St'opin A. Ukraїn's'ke suspil'stvo i problemy konsensusnoi' demokracii' / A. St'opin // Politychnij menedzhment. – 2008. – №5. – S.36–43.

7. Ukrai'na v 2010 roci: shhorichni ocinky suspil'no-politychnogo ta social'no-ekonomichnogo rozvytku: monografija / za zag. red. A. V. Jermolajeva. – K.: NISD, 2010. – 528 s.

8. Feen G.–J. Rozvytok partijnyh system u postkomunistychnyh kraï'nah JeS. – 2007. – 15 s. // Sajt Predstavnytstva Fondu im. Konrada Adenauera v Ukrai'ni [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.kas.de/wf/doc/kas_10201-544-13-30.pdf

Khomyn I. Y., graduate student of Theory and History of Political Science, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), irynekostiv@mail.ru

Basic principles of forming the principles of inter-party interactions in transitional societies

The article focuses on the differences interparty interactions in transitional societies, and consolidated democracies. After all, transformation processes significantly affect, and often determine the main directions of interparty interactions.

Keywords: consolidation of society, transitivity, political party, party system, the principles of inter-party interaction.

Хомин І. Е., аспірантка кафедри теорії та історії політичної науки, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), irynekostiv@mail.ru

Основные принципы формирования принципов межпартийных взаимодействий в трансформационных обществах

Акцентируется внимание на различиях межпартийных взаимодействий в транзитивных обществах, и консолидированных демократиях. Ведь процессы трансформации существенно влияют, очень часто и определяют основные направления межпартийных взаимодействий.

Ключевые слова: консолидация общества, транзитивность, политическая партия, партийная система, принципы межпартийного взаимодействия.

* * *

УДК 327.82

Вербицька В. В.,
аспірантка кафедри міжнародних відносин,
Дніпропетровський національний університет
ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпропетровськ),
barbara.verby@gmail.com

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Перехід людської цивілізації до етапу інформаційного суспільства вимагає переосмислення та перегляду механізмів регулювання відносин, що виникають між громадянами та інститутами інформаційного суспільства, зокрема механізмів регулювання мережі Internet. Стаття присвячена аналізу нормативно-правової бази функціонування віртуальної дипломатії в умовах становлення глобального інформаційного суспільства. Головна мета дослідження полягає в виявленні, структурованні та аналізі наявних на сьогоднішній день в світі програм та нормативно-правових документів, що прямо чи опосередковано регулюють функціонування віртуальної дипломатії. У статті розглянуто та охарактеризовано головні аспекти нормативно-правового регулювання віртуальної дипломатії на міжнародному та національному рівнях. Для досягнення мети, поставленої в рамках статті, було використано комплекс основних принципів та методів наукового пізнання, серед яких провідними є: системний аналіз, структурний функціоналізм, діалектика та синергетика, порівняння, критичний аналіз.

Ключові слова: віртуальна дипломатія, мережа Internet, нормативно-правова база, інформаційна безпека, інформатизація.

В прийнятій на Всесвітньому саміті з інформаційного суспільства «Декларації принципів побудови інформаційного суспільства: глобальна задача нового тисячоліття» від 12 грудня 2003 року при визначенні інформаційного суспільства встановлено, що кожен повинен мати можливість створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися і обмінюватися ними. Таким чином закріплені нові правомочності індивіда – на створення інформації, на доступ до неї і на її використання.

Поява цих правомочностей об'єктивно пов'язана з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Як відзначає М. В. Якушев, «в історії людства за виникненням і переходом на певний рівень розвитку будь-якої нової сфери діяльності завжди мав місце і процес вироблення (узгодження, прийняття) правил поведінки, характерних саме для такої сфери діяльності. Такі правила не обов'язково носили юридичний характер (тобто забезпечувалися державним примусом) або принаймні не набували його з самого початку. Правовому регулюванню найчастіше передували звичаї, норми морального характеру, корпоративні правила» [10, с. 40].

Актуальність досліджуваного питання полягає в тому, що наявність такого інноваційного інструменту здійснення міжнародних відносин як віртуальна дипломатія вимагає від світової спільноти вироблення відповідних механізмів його регулювання та правових засад функціонування. При цьому дуже важливим є аналіз вже наявних нормативно-правових актів, законів та програм, які фактично здійснюють (прямо чи опосередковано) свій вплив на віртуальну дипломатію, а також виявлення їх «слабких місць» та знаходження шляхів їх подолання.

Функціонування віртуальної дипломатії перш за все пов'язане з правовим регулюванням всесвітньої мережі Internet, дослідженню якого присвячені роботи М. В. Якушева, Я. Н. Засурського, А. К. Жарової. Вивченням процесів інформатизації та запровадження електронного врядування, які можна розглядати як технічну основу реалізації можливостей віртуальної дипломатії, займалися науковці І. С. Педак, А. Федоренко, О. Авраменко, Х. Цинь. Дослідженню інформаційної безпеки та цензуруванню мережі Internet приділена увага в роботах В. М. Кулагіна, А. Момот, А. Прохорова, Д. Бамбауера, Дж. Палфрея та Дж. Цитрайна. Національні програми реалізації віртуальної дипломатії досліджені в роботах Н. О. Піпченко.

Мета даного дослідження полягає в виявленні, структурованні та аналізі наявних на сьогоднішній день в світі програм та нормативно-правових документів, що прямо чи опосередковано впливають на можливості здійснення віртуальної дипломатії.

Питання правового регулювання мережі Internet як найбільш універсального і всеохоплюючого інформаційного середовища на сьогоднішній день є нагальним. В свою чергу наявність правових регулюючих механізмів для мережі Internet прямо впливає на функціонування віртуальної дипломатії.

Аналізуючи стан правового регулювання розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) та мережі Internet в сучасному світі, можна відзначити, що воно має три ключових аспекти:

1. Створення програм та нормативно-правових актів щодо використання новітніх інформаційних технологій в політичній діяльності та сприяння інформатизації та інтернетизації суспільства у кожній країні.
2. Створення програм та нормативно-правових актів щодо окреслення засад інформаційної безпеки в сучасному світі.
3. Створення програм та нормативно-правових актів, в яких безпосередньо згадується використання віртуальної дипломатії як такої.

Можливості функціонування віртуальної дипломатії в світі прямо залежать від наявності та масштабів єдиного